

Remissvar Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

Ert dnr M2020/01926

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, är officiell företrädare för den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset samt minoritetsspråket meänkieli. STR-T har tagit del av remissen och vill med anledning av detta lämna följande synpunkter:

- **STR-T tillstyrker inte utredningen i dess nuvarande form.**
- **STR-T menar att Skogsutredningen bör göras om med representanter för alla de berörda nationella minoriteterna. Dessa representanter ska vara med i hela utredningens process.**
- **STR-T menar att Skogsutredningen påvisar allvarliga brister, vilket medför att hela utredningen bör dras tillbaka och göras om.**
- **Skogsutredningens förslag är en tvångsinlösen av förfäders marker, vilket förbundet inte kan acceptera.**

STR-Ts ställningstagande utvecklas nedan.

Bristande inkludering i remissförfarande

Remissen har inte skickats ut till organisationer som företräder andra nationella minoriteter och urfolk i norr. Inte heller markägare såsom lokala byallmänningar och sockenallmänningar i området där tornedalingar, kväner och lantalaiset har sitt kulturella kärnområde har fått remissen. Förbundet har fått andrahandsinformation och därefter tagit del av handlingarna. Förbundet ser mycket allvarligt på detta eftersom tornedalingar, kväner och lantalaiset är de som kan komma att bli starkast berörda av förändringar som föreslås. Förbundet har därmed inte fått del av denna remiss förrän en månad efter alla andra parter och har därför fått avsevärt kortare tid att agera på den. Remissen borde ha skickats till STR-T, Kvänerförbundet samt byallmänningarna i områdena Jukkasjärvi, Karesuando och Soppero¹. Hela situationen förvärras eftersom betänkandets förslag frånsär tornedalingar, kväner och lantalaiset som nationell minoritet får ett hårt kulturellt slag mot det kulturella kärnområdet och de rättigheter som är kvar att bygga kulturen kring, se punkt 2 i detta remissyttrande. Förbundet förutser därför negativa socioekonomiska konsekvenser.

Ersättningsnivåer och frivillighet.

Enligt kapitel 10 har utredningens direktiv som grund att skydd ska ske på frivillig grund. Detta anser STR-T är en förutsättning för en väg framåt. Kapitel 10.4 där utredningen bedömer att ersättningar ska vara skattefria är en god början. Dock behöver man vid nivå på ersättningar även se till det kulturella värdet och lokalsamhällets koppling till markägandet, jakt- och fiskerätten samt skogsbruket. I det fall mark löses in räcker inte marknadsvärdet plus 25% på långa vägar som ersättning för förlorade kulturvärden, förlorad närhet till skog för ved-, virke- och slöjdvirkesuttag. Lokalsamhället förlorar bärkraft och även om marken ersätts med en hårt brukad fastighet från Sveaskog, där det ens är möjligt

¹ [Remissmissiv.pdf \(regeringen.se\)](#)

på grund av begränsningar i Sveaskogs fastighetsinnehav, är det inte en fullgod ersättning för det som går förlorat.

Vid en tvångsinlösen där alternativen är ekonomisk ersättning eller ersättningsmark (där den möjligheten erbjuds) innebär det ett val mellan att kunna bruka sin skog eller behålla de övriga rättigheter som är en av stöttepelarna till våra kulturella minoriteter. Man får alltså, likt när Rennäringslagen tillkom, välja mellan att ha renar eller vara bofast. Att liknande tankesätt sker igen synes särskilt märkligt eftersom staten under 2020 tillsatt en sannings- och försoningskommission för att utreda övergrepp begångna mot tornedalingar, kväner och lantalaiset. Att denna utredning uppfattas som en fortsättning på dessa övergrepp från statens sida bör vara lätt att inse.

Det noteras i utredningen² att ett områdesskydd bör ge högre ersättning än en nekad avverkningsanmälan. Det är ostridigt. Däremot så är den ersättning utredningen föreslår ofullständig eftersom intränget kan komma att få så stora konsekvenser för lokalsamhällen och dess kultur.³

Inlösen av mark skall innebära:

- fullgod ersättning för kulturella värden
- bibehållna jakträttigheter
- möjlighet till virkesuttag nära hemmet
- ersättningsmark om markägaren begär det.

Om ovanstående inte kan erbjudas, till exempel om tillräckligt närliggande ersättningsmark saknas, ska inlösen överhuvudtaget inte kunna genomföras. Inget mindre än detta kan accepteras enligt förbundets mening.

STR-T menar att med stöd av ovanstående bör Skogsutredningen göras om med representanter för alla de berörda nationella minoriteterna och utredningens betänkande återkallas.

Bristande delaktighet för nationella minoriteter och urfolk

Med hänvisning till artikel 15 i ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter⁴ samt §5 i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk⁵ så har utredningen brustit när det gäller samråd med tornedalingar, kväner och lantalaiset. Frågor i Skogsutredningen berör tornedalingar, kväner och lantalaiset i allra högsta grad. Trots internationella förpliktelser och gällande lagstiftning har utredningen inte genomfört samråd med tornedalingar, kväner samt lantalaiset som är lokala markägare i fallet. Dessa parter har inte kontaktats vare sig i utredningsstadiet eller i remissförfarandet. Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset har den 27 februari 2020 begärt att få erkännande som urfolk⁶ och regeringen har tillsatt en sannings- och försoningskommission⁷ för att utreda övergrepp mot meänkielitalande. I ljuset av detta ter det sig svårförståeligt att utredningen valt att helt bortse från tornedalingar, kväner och lantalaiset.

² Sid 942

³ Se kapitel 15.6.6

⁴ Framework Convention for the Protection of National Minorities [Full list \(coe.int\)](#)

⁵ [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk Svensk författningssamling 2009:2009:724 t.o.m. SFS 2019:938 - Riksdagen](#)

⁶ [Pressmeddelande: Tornedalingar, kväner och lantalaiset kräver urfolksstatus – STR-T](#)

⁷ [Svenska statens övergrepp mot meänkielitalande ska utredas - Regeringen.se](#)

På dessa grunder bör betänkandet anses behäftat med så pass allvarliga brister att hela utredningen bör dras tillbaka och göras om. En ny utredning bör tillsättas där representanter för tornedalingar, kväner och lantalaiset är med i utredningens hela process.

Tvångsinlösen av främst nationella minoriteters marker och bristande delaktighet i utredningen

Betänkandets förslag innebär i praktiken tvångsinlösen av en stor del av det tornedalingar, kväner och lantalaiset har fått behålla av sina förfäders marker.⁸ Resonemanget kring rättighetskonsekvenser i förslaget berör endast de renskötande samernas rättigheter men inte att skogsägarnas och därmed i stor utsträckning också andra minoriteters rättigheter riskerar att kraftigt försämrats. Många tornedalingar, kväner och lantalaiset lever med konsekvenser av att deras rättigheter till jakt och fiske kraftigt har försämrats. Tornedalingar, kväner och lantalaiset har för ungefär två generationer sedan förlorat rättigheten att inneha renar då rennäringen reglerades i lag. Intill dags dato kringskärs tornedalingars, kväners och lantalaisets kulturella och hävdvunna rätt till jakt och fiske både genom enskilda länsstyrelsebeslut och domar. Det river upp både gamla och sentida sår när statens utredning nu föreslår omfattande försämringar när det gäller möjligheten att bevara kultur och att sköta skogar som många ärvt av sina föräldrar och generationen före dem. Det blir omöjligt att ha skogen som extra inkomst.

Områdesskyddsprocesser i området bör till skydd för markägare och nationella minoriteter inte påbörjas innan möjligheter till fullgod ersättning är utredd samt behov av närliggande ersättningsmark tillgodosett till fullo. Därutöver måste rättsläget avseende den mark som övergått från Domänverket till Sveaskog vid bildandet 1992 utredas. Mark som varit i statlig besittning före detta datum kan vara behäftad med starkare rättigheter för renskötelsen än den mark som avses inlösas.

Avseende jakt- och fiskerättigheter och deras upplåtelse finns en pågående juridisk diskussion om vad som gäller. Det sker därmed en rättighetsförskjutning från tornedalingar, kväner och lantalaiset, vars jakträtter till större och större del genom historien kommit att knytas till marker som avyttrats av staten. Om dessa marker nu löses in och ersätts med s.k. kronomark från Sveaskog, skapas en rättsosäkerhet som inte ersätts. Skogsutredningens betänkande har här bristen att denna rättsosäkerhet endast behandlas ur renskötelsperspektiv, ej från markägarnas eller de övriga nationella minoriteternas perspektiv.

Att föreslå en större markinlösen samt formella områdesskydd utan att utreda konsekvenserna för tornedalingar, kväner och lantalaiset som minoritet samt att försöka genomföra remissprocessen utan att den nationella minoriteten får del av den är en så pass allvarlig överträdelse att vi anser att det är en grund till att hela skogsutredningen bör skrotas och tas om från början- då med företrädare för minoriteter i de berörda områdena i själva utredningsförfarandet.

Bristande utredning av socioekonomiska konsekvenser

Det noteras att betänkandet från skogsutredningen främst berör *möjligheter* till jakt, fiske samt lägger vikt vid friluftsliv och naturturism. För många nationella minoriteter i norr och lokalsamhället i övrigt är fri färdselrätt med snöskoter till stugor, hävdvunna fiskesjöar samt *rätt* till jakt och fiske en del av livet. Formella skydd med zonerings innebär inte bara en inlösen av jakt- och fiskerätter till förmån för mer

⁸ Se kap. 16-17

osäkra möjligheter. Det pågår dessutom juridiska diskussioner om vem som har rätten att upplåta jakt på statlig mark. Formella skydd kan innebära inskränkningar i möjligheter att färdas fritt. STR-T motsätter all tvångsinlösen av mark i tornedalingars, kväners och lantalaisets traditionella områden. STR-T motsätter därutöver alla former av särskilda områdesskydd på eventuellt inlöst mark som berör annat än skogsbruk. Jakt och fiske samt färd med snöskoter på snötäckt mark får inte regleras i detta förfarande.

"Utredningens bedömer alltså att de stora sammanhängande natur-skogarna som bör skyddas utgörs av 500 000–525 000 hektar produktiv skogsmark

Genom att avsätta dessa områden för naturvård kan de på ett bra sätt bidra till utvecklingen för naturturism, renskötsel, friluftsliv, jakt, fiske och lokalsamhället i övrigt. Skogsbruk i dessa stora unika naturskogar med mycket höga naturvärden bedöms inte samhälls-ekonomiskt försvarbart i förhållande till de tungt vägande motstå-ende allmänna intressena."

Källa: Skogsutredningens betänkande, sid 975

Enligt ovan konstaterar STR-T att Skogsutredningen fokuserar mer på naturturism än på konsekvenser för lokalsamhället och nationella minoriteter när betänkandet föreslår områdesskydd. Skogsbruk och minoriteters rättigheter till land och jakträtter, som behandlats på några punkter ovan, verkar väga lätt i sammanhanget. Betänkandet nämner lokalsamhället men inte konsekvenserna av att jakträttigheter försvinner, förskjuts eller blir mer osäkert grundade. Betänkandet nämner även att påverkan på dessa rättigheter annat än i enstaka fall inte ska vara befogad⁹. Betänkandet visar dock inte hur det ska åstadkommas och rättsläget i övrigt ger tvärtom vid handen att en oro för rättighetsförskjutningar både för jakt och fiske, risken att få mark inlöst utan rätt till ersättningsmark är fullt befogad i tornedalingars, kväners och lantalaisets traditionella områden.

Betänkandet menar att förslaget leder till minskade konfliktnivåer¹⁰. STR-Ts bedömning är att den i närområdet snarast leder till ökade konfliktnivåer med tanke på osäkerheten kring rättigheter. Utredningen har inte analyserat sociala konsekvenser, varken för förslagets långtgående konsekvenser avseende jakträtt vid inlösen, sekundära konsekvenser avseende osäkerheter gällande rättsläget för eventuell ersättningsmark samt sekundära konsekvenser gällande jakt i tillkommande skyddade områden. Efter Girjasdomen har rättsläget för mark i statens ägo ytterligare förskjutits. Inlösen av mark som ger vissa jakt- och fiskerättigheter kan inte utföras innan rättsläget kring dessa, för våra folk, mycket viktiga rättigheter är klargjorda. Speciellt inte heller innan frågor kring ratificering av ILO 169 och tornedalingar, kväners och lantalaisets status som urfolk utretts.

STR-T anser inte att ytterligare omfattande avsättningar i fjällnära skog medför sådan nytta för biologisk mångfald och andra näringsverksamheter som utredningen lyfter fram. Risken är uppenbar att detta förslag försvårar för tornedalingar, kväner och lantalaiset att bo och verka i sina traditionella och historiska områden.

STR-T anser att formellt skydd, även i den fjällnära skogen, ska bygga på frivillighet. Ett formellt skydd vore allt för lätt att justera och mynna ut i att minoriteter kringskärs i sina byar och förlorar rätten till jakt, fiske och att färdas fritt. Det vore betydligt mer kostnadseffektivt för staten att bidra till en förstärkning av äganderätten.

⁹ Sid 996- 997 under punkt 1.2.6

¹⁰ Kapitel 17, sid 1008

STR-T menar att en utredning som behandlar förslag om införande av områdesskydd redan i sitt förslag bör beakta de sociala konsekvenserna för nationella minoriteter och lokal samhället. STR-T är av åsikten att utredningen inte heller tagit hänsyn till Miljöbalken 1 kap. 1§, punkt 4 och 7 kap. 25§¹¹.

Eftersom förslaget innebär stora rättighetsförskjutningar i frågor som är viktiga för tornedalingar, kväner och lantalaiset ska det ske ett omtag i utredningen som berör den fjällnära skogen.

Detta remissvar har beretts i dialog med en medlem i Svenska Kväner-Lantalaiset. STR-T har också tagit del av Svenska Kväner-Lantalaisets remissvar och stöder den.

Dag som ovan

Eva Kvist
Ordförande

Maja Mella
Verksamhetsledare

¹¹ **Enligt Miljöbalken, 1 kap. 1§, punkt 4:** Miljöbalken skall tillämpas så att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.

Miljöbalken, 7 kap. 25§:

Vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

